

تاثیر خودآگاهی بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی

رویا شاکر^{۱*}

رقیه قلی زاده گللو^۲

کبری محبی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۰۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۰۶/۱۶

چکیده

در عصر حاضر تغییر و تحولات بگونه‌ای است که توجه به خلاقیت و توسعه آن در دانش آموزان، بیش از پیش لازم و ضروری است؛ و از آنجایی که خلاقیت صرفاً ذاتی نیست؛ بنابراین می‌تواند زمینه را برای رشد و نمو آن در مدارس فراهم ساخت. هدف پژوهش حاضر تاثیر خودآگاهی بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی بود. تحقیق حاضر از نظر ماهیت محتوایی توصیفی-همبستگی، از منظر هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها پیمایشی و تک مقطعی می‌باشد. شرکت کنندگان در پژوهش حاضر یا به عبارتی جامعه آماری تحقیق، کلیه دانش آموزان مشغول به تحصیل در دوره دوم متوسطه شهرستان نمین به تعداد ۱۷۴۴ نفر (۸۲۸ نفر دختر و ۹۱۶ نفر پسر) در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ می‌باشد. با توجه به پراکندگی موجود در جامعه آماری، امکان بررسی تمام اعضا میسر نیست، از این رو بر اساس جدول مورگان و با بکار بست روش نمونه گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نمونه گیری تصادفی طبقه‌ای، نمونه‌ای به حجم ۳۱۷ نفر انتخاب شدند. بدین صورت که در مرحله اول مدارس بصورت تصادفی انتخاب شده و بعد، از بین مدارس منتخب، کلاس‌ها درس و سپس دانش آموزان بصورت تصادفی بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند. اطلاعات لازم برای پاسخ به سوال و بررسی فرضیه‌های پژوهش، از طریق پرسشنامه‌های کتبی جمع آوری شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Lisler و Spss استفاده شد. نتایج بدست آمده حاکی از آن است که خودآگاهی بر روی بهزیستی ذهنی با ضریب مسیر ($r=0/62$) و با مقدار معناداری ($t=2/08$) تاثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین خودآگاهی و بهزیستی ذهنی به ترتیب با ضرایب مسیر ($r=0/56$) و ($r=0/44$) و با مقدار معناداری ($t=3/37$) و ($t=3/44$) بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین اثر مثبت و معناداری دارند. با توجه به یافته‌های پژوهشی می‌توان در مدارس با برگزاری جلسات مشاوره‌ای و یا همایش‌هایی با محوریت خودآگاهی دانش آموزان را به آگاهی در ارتباط با خود و توانایی‌هایشان سوق داده و زمینه را برای خلاقیت آنان فراهم آورد.

واژگان کلیدی

خودآگاهی، بهزیستی ذهنی، خلاقیت

۱. کارشناس مهندسی کشاورزی.

۲. کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی.

۳. کارشناس زبان و ادبیات فارسی.

مقدمه

با توجه به تغییر و تحولات گسترده در عصر حاضر، روزه‌روز بر پیچیدگی ساحت‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و ... افزوده می‌شود؛ حال برای اینکه افراد بتوانند در شرایط متغیر و متحول کنونی به اهداف خود دست یابند، نیازمند خلاقیت هستند. و با توجه به اینکه خلاقیت امری اکتسابی است نه ذاتی، بنابراین باید به آموزش آن در دوره مختلف تحصیلی توجه گردد. در واقع خلاقیت فرآیندی است که از آن به منظور برطرف ساختن و یا پیدا کردن راه‌حلی برای حل مشکلات، کمبودها و مسائل استفاده می‌شود. به عقیده گلیفورد تا زمانی که انسان‌ها به مشکلاتی در زندگی برخورد نکنند و زندگی آنان از روند معمولی و عادی خود خارج نشود، خلاقیتی در آنان به وجود نخواهد آمد، اما زمانی که به مشکل برخورد می‌کنند و به دنبال چاره‌ای برای حل آن هستند، فرآیند اعمالی و فکری که برای برطرف‌سازی آن به کار می‌گیرند، خلاقیت نامیده می‌شود (دشتی، ۱۴۰۰ به نقل از شریفی، شیخ احمدی و رستمی، ۱۴۰۲). علاوه بر این ورنون^۱ خلاقیت را توانایی شخص در خلق ایده‌ها، نظریه‌ها، بینش‌ها، اشیای جدید و باز تولید علوم و سایر زمینه‌هایی می‌داند که از نظر علمی ارزشمند تقلی می‌شود (رقیبی، خان‌محمدزاده، ۱۳۹۸). به عبارتی می‌توان اذعان داشت، خلاقیت پدیده‌ای عمیقاً اجتماعی است و عمده‌ترین ایده‌های خلاقانه از طریق حلقه‌های خلاقانه و مبتنی بر همکاری پدید می‌آید. با این حال تعداد کمی از مدارس هستند که به دانش‌آموزان یاد می‌دهند تا به خلق ایده و دانش بپردازند. مک لولین و لی^۲ (۲۰۰۸) اعتقاد دارند که هدف غایی آموزش و یادگیری برانگیختن پتانسیل‌های یادگندگان برای خلق و تولید ایده‌ها، مفاهیم و دانش است. برای نیل به این مقصود لازم است معلمان مجموعه تجارب یادگیری معنی‌داری را تدارک ببینند که از طریق آنها خلاقیت دانش‌آموزان شکوفا گردد (رابینسون^۳، ۲۰۰۶ به نقل از عزیزی و همکاران، ۱۳۹۸). در این میان معلمان می‌توانند با تشویق، شناسایی و تقویت خلاقیت یادگندگان، نقش مهمی ایفا نمایند (ساویدرا و اوپفر^۴، ۲۰۱۲). اسماعیل و همکارانش (۲۰۱۸) بر این باورند، خلاقیت همانند سواد یک مهارت اساسی زندگی است که نسل‌های آینده ما را برای بقا و رشد در قرن ۲۱ مهیا می‌سازد. از طرفی تورنس^۵ (۱۹۸۸) معتقد است که انسان برای بقای موسسات در آینده نیاز به افزایش قدرت خلاقیت در کودکان امروزی دارد. او تاکید می‌کند که فراهم کردن فرصت‌هایی برای رشد خلاقیت در هر جامعه‌ای به اندازه زندگی و مرگ حیاتی است. به طور کلی خلاقیت یکی از ویژگی‌های مهم رفتار انسان است که بر رشد فردی و اجتماعی افراد تاثیر گذاشته (رودویچ و همکاران^۶، ۲۰۰۹ به نقل از نعمتی یار عزیز، ۱۴۰۰) و از منابع ارزشمند و موثر در توسعه و پیشرفت جامعه است (گرهارت و فانگ^۷، ۲۰۱۵). همچنین امروزه رتبه‌بندی جوامع و کشورها بر اساس تولید دانشی است که ریشه در خلاقیت افراد دارد و هدف غایی آموزش و پرورش در همه سطوح، توانایی ایجاد و ارتقای خلاقیت در دانش‌آموزان است (محزون‌زاده، ۱۳۹۶).

¹ Vernon

² McLoughlin and Lee

³ Robinson

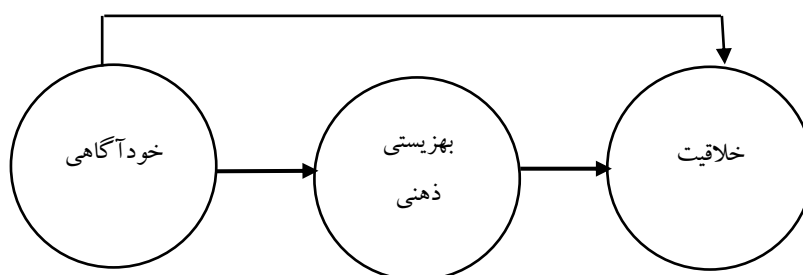
⁴ Saavedra and Opfer

⁵ Tornace

⁶ Rudowicz et al.,

⁷ Gerhart and Fang

یکی از متغیرهایی که می‌تواند خلاقیت در دانش‌آموزان را تحت تاثیر قرار دهد، خودآگاهی آنان است. چرا که اگر انسان نسبت به خود شناخت بهتری داشته باشد، انتخاب‌های بهتری در تصمیم‌گیری مهم و سرنوشت‌ساز زندگی، خواهد داشت (رادفر، ۱۳۸۷ به نقل از حسینا و سعدی‌پور، ۱۴۰۰). علاوه بر این فرد با آگاهی نسبت به نقاط قوت و ضعف خود و با تکیه بر نقاط قوت خود دست به اقداماتی خلاقانه و بدیع می‌زند. این در حالی است که اگر افراد از توانمندی‌های خود، آگاه نباشند و ظرفیت‌های وجودی خود را نشانند، نمی‌توانند استعداد و ارزش‌های خود را کشف کنند (میهن دوست، ۱۳۹۷). یکی از پیامدهای منفی که برای ضعف خودآگاهی می‌توان به آن اشاره کرد، آسیب‌پذیری اجتماعی، روانی و تحصیلی در فرد است (بلاکیمور و آگللیاس ۸، ۲۰۱۸). خود آگاهی تاثیر قابل توجهی بر سهولت ادراک شده، نگرش‌ها و کنترل رفتاری ادراک شده دارد (یاو وانگ و همکاران ۹، ۲۰۲۲). خودآگاهی دارای دو سطح عمومی و خصوصی است. افرادی که خود آگاهی عمومی دارند از دیدگاه دیگران در مورد خودشان آگاه بوده و می‌توانند در تعاملات و برخوردهای خود طبق این شناخت و ... به برقراری ارتباط بپردازند. این در حالی است که در خودآگاهی خصوصی افراد، از احساس درونی خود آگاهی داشته و می‌توانند آن را تجزیه و تحلیل کنند (مجیدی، ۱۴۰۰). خودآگاهی افراد را به سمت بهزیستی ذهنی سوق می‌دهد. بهزیستی ذهنی موجب رشد متعادل و سلامت آدمی می‌شود و راه را جهت پرورش صحیح‌تر و وسیع‌تر استعدادهای وی هموار می‌سازد. رشد فردی و توسعه اجتماعی به آن بستگی دارد که تا چه اندازه به این امر بها داده می‌شود. به گفته کار ۱۰ (۲۰۰۶) بهزیستی ذهنی و شادکامی باعث می‌شود که شخص به شیوه اجتماعی، خردمندانه یا هنرمندانه بازی و خلق کند. بهزیستی ذهنی به ارزیابی و درک شخصی افراد از کیفیت زندگی‌شان (شامل کیفیت کنش‌های اجتماعی، روان‌شناختی و عاطفی آنها) اطلاق می‌شود (میرزایی، ۱۳۸۶). افراد با احساس بهزیستی بالا، هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند. از گذشته، آینده خودشان، دیگران، رویدادها و حوادث پیرامونشان ارزیابی مثبتی دارند و آنها را خوشایند توصیف می‌کنند. در حالی که افراد با احساس بهزیستی پایین، موارد مذکور را نامطلوب ارزیابی کرده و هیجان‌های منفی مانند اضطراب و افسردگی بیشتری را تجربه می‌کنند (گلستانی بخت، ۱۳۸۷). با توجه به مطالب فوق، محقق در نظر دارد در پژوهش حاضر، تاثیر خودآگاهی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی را مورد بررسی قرار داده و به این سوال اصلی که آیا مدل مفهومی ارائه شده بر اساس داده‌های بدست آمده از برازش مطلوب برخوردار است؟ پاسخ دهد.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

هدف کلی

تاثیر خودآگاهی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی

⁸ Blakemore, & Agllias

⁹ Yao, Y., Wang, P et al

¹⁰ Kaar

اهداف جزئی

تعیین اثر مستقیم خودآگاهی بر بهزیستی ذهنی دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین
تعیین اثر مستقیم بهزیستی ذهنی بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین
تعیین اثر غیر مستقیم خودآگاهی بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی

سوال فرضیه‌های پژوهش

خودآگاهی بر بهزیستی ذهنی دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین تاثیر دارد.
بهزیستی ذهنی بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین تاثیر دارد.
خودآگاهی بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی تاثیر دارد.
آیا داده‌های جمع آوری شده از نمونه، مدل مفهومی ارائه شده را برازش می‌کند؟

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر ماهیت محتوایی توصیفی-همبستگی، از منظر هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها پیمایشی و تک مقطعی می‌باشد. شرکت کنندگان در پژوهش حاضر یا به عبارتی جامعه آماری تحقیق، کلیه دانش آموزان مشغول به تحصیل در دوره دوم متوسطه شهرستان نمین به تعداد ۱۷۴۴ نفر (۸۲۸ نفر دختر و ۹۱۶ نفر پسر) در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ می‌باشد. با توجه به پراکندگی موجود در جامعه آماری، امکان بررسی تمام اعضا میسر نیست، از این رو بر اساس جدول مورگان و با بکار بست روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، نمونه‌ای به حجم ۳۱۷ نفر انتخاب شدند. بدین صورت که در مرحله اول مدارس بصورت تصادفی انتخاب شده و بعد، از بین مدارس منتخب، کلاس‌ها درس و سپس دانش آموزان بصورت تصادفی بعنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Lisler و Spss استفاده شد. و همچنین اطلاعات لازم برای پاسخ به سوال و بررسی فرضیه‌های پژوهش، از طریق پرسشنامه‌های کتبی جمع آوری شد که مشخصات پرسشنامه‌های بکار برده شده به شرح ذیل است:

پرسشنامه بهزیستی ذهنی: این پرسشنامه ۱۴ گویه‌ای توسط وارویک (۲۰۰۷) تدوین شده و دارای سه بعد خوش‌بینی (گویه‌های ۱، ۲، ۳، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴)، روابط مثبت با دیگران (گویه‌های ۴، ۷، ۹) و انرژی‌یک بودن (گویه‌های ۵، ۶، ۱۱، ۱۳) می‌باشد. نمره گذاری پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت بوده و امتیاز مربوط به هر گزینه بصورت (ابدأ: ۱، خیلی کم: ۲، گاهگاهی: ۳، بیشتر اوقات: ۴، تا همه اوقات: ۵) تعیین می‌شود. روایی این ابزار در نسخه خارجی مورد تایید بوده و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ بدست آمده است. در پژوهش رجبی (۱۳۹۱) که روایی و اعتباریابی نسخه فارسی مد نظر بود؛ روایی محتوایی مورد تایید بوده و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ بدست آمده است. در پژوهش حاضر نیز روایی محتوایی ابزار مورد تایید اساتید حوزه علوم تربیتی و روانشناسی قرار گرفته و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد؛ که نشان از پایایی مطلوب ابزار است.

پرسشنامه خودآگاهی: پرسشنامه خود آگاهی توسط فینگستین، شیر و باس (۱۹۷۵) به منظور سنجش خود آگاهی طراحی و تدوین شده است. این ابزار ۲۳ گویه‌ای بوده و دارای ۳ مولفه خود آگاهی خصوصی (گویه‌های ۱، ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۲۰ و ۲۲)، خودآگاهی عمومی (گویه‌های ۲، ۶، ۱۱، ۱۴، ۱۶، ۲۹ و ۲۱) و اضطراب اجتماعی (گویه‌های ۴، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۸ و ۲۳) می‌باشد. شیوه نمره گذاری آن بر اساس طیف لیکرت (اصلاً شبیه من نیست: ۱؛ کمی بر خلاف

من است ۲؛ ممتنع: ۳؛ کمی شبیه من است: ۴؛ بسیار شبیه من است: ۵) بوده و با سوالاتی مانند (یکی از آخرین چیزهایی که قبل از ترک خانه انجام می دهد نگاه کردن در آینه است). به سنجش خود آگاهی می پردازد. در پژوهش چارکی زاده (۱۳۹۷) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ بالای ۰/۷۰ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نیز روایی محتوایی مورد تایید اساتید حوزه علوم تربیتی و روانشناسی بوده و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به دست آمده است.

پرسشنامه خلاقیت: این ابزار توسط تورنس (۱۹۷۹) طراحی و تدوین شده است؛ که دارای ۶۰ گویه و چهار مولفه سیالی (گویه های ۱-۲۲)؛ بسط (گویه های ۲۳-۳۳)؛ ابتکار (گویه های ۳۴-۴۹) و انعطاف پذیری (گویه های ۵۰-۵۶) می باشد. گزینه ها نشان دهنده میزان خلاقیت از کم به زیاد بوده و به ترتیب نمره ای از ۰ تا ۲ می گیرند. مجموع نمرات کسب شده در هر خرده آزمون، نمایانگر نمره آزمودنی در آن بخش است و مجموع نمرات آزمودنی در چهار خرده آزمون (سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف پذیری)، نمره کلی و خلاقیت او را نشان می دهد. دامنه نمره کل خلاقیت هر آزمودنی بین ۰ تا ۱۲۰ خواهد بود. نمره زیر صفر (خلاقیت بسیار کم)؛ نمره بین ۱ تا ۷ (خلاقیت کم)؛ نمره بین ۷۶ تا ۸ (خلاقیت متوسط)؛ نمره بین ۸۶ تا ۱۰۰ (خلاقیت زیاد)؛ نمره بین ۱۰۱ تا ۱۲۰ (خلاقیت بسیار زیاد) می باشد. روایی محتوایی این ابزار توسط اساتید حوزه علوم تربیتی و روانشناسی مورد تایید بوده و پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش صالحی، حسینی درونکلایی و نازک تبار (۱۳۹۸) برای خرده مقیاس سیالی ۰/۸۵، ابتکار ۰/۸۲، انعطاف پذیری ۰/۸۴ و بسط ۰/۸۰ بدست آمده است. همچنین پایایی کل در پژوهش حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ بدست آمد.

یافته های پژوهش:

مشخصات جمعیت شناختی پاسخگویان

نتایج توزیع فراوانی جنسیت نشان داد که از ۳۱۷ نفر نمونه آماری، ۱۶۶ نفر (۵۲/۳۷ درصد) از پاسخگویان پسر و ۱۵۱ نفر (۴۷/۶۳ درصد) دختر بودند. همچنین مشخص شد که، ۱۶۳ نفر (۵۱/۴۲ درصد) از پاسخگویان در شاخه نظری، ۹۱ نفر در (۲۸/۷۱ درصد) از پاسخگویان در شاخه کار دانش، ۶۳ نفر (۱۹/۸۷ درصد) در شاخه فنی حرفه ای مشغول به تحصیل هستند.

بررسی نرمال بودن داده ها

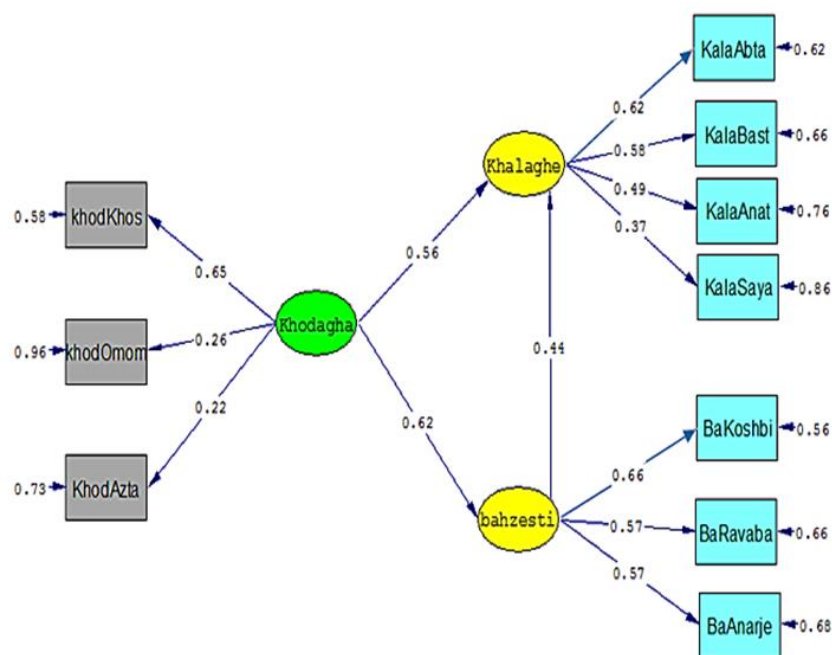
در صورتی که سطح معنی داری آزمون کمتر از ۰/۰۵ فرض صفر را رد کرده و با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت توزیع داده ها نرمال نیست. در صورتی که سطح معنی داری آزمون بیشتر از ۰/۰۵ باشد فرض صفر را می پذیریم و توزیع داده ها نرمال است. که در جدول (۱) نتایج حاکی از نرمال بودن متغیر های مورد بررسی است.

جدول (۱): نتایج آزمون کولموگروف- اسمیرنوف جهت تعیین نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

متغیر	بهزیستی ذهنی	خود آگاهی	خلاقیت
میانگین	۶۷/۴۳	۷۱/۲۰	۵۲/۳۰
انحراف معیار	۲/۰۸	۵/۳۶	۶/۲۱
مقدار Z کولموگروف- اسمیرنوف	۰/۰۵۳	۰/۰۶۲	۰/۱۰۸
سطح معنی داری	۰/۰۵۳	۰/۰۶۱	۰/۰۵۷

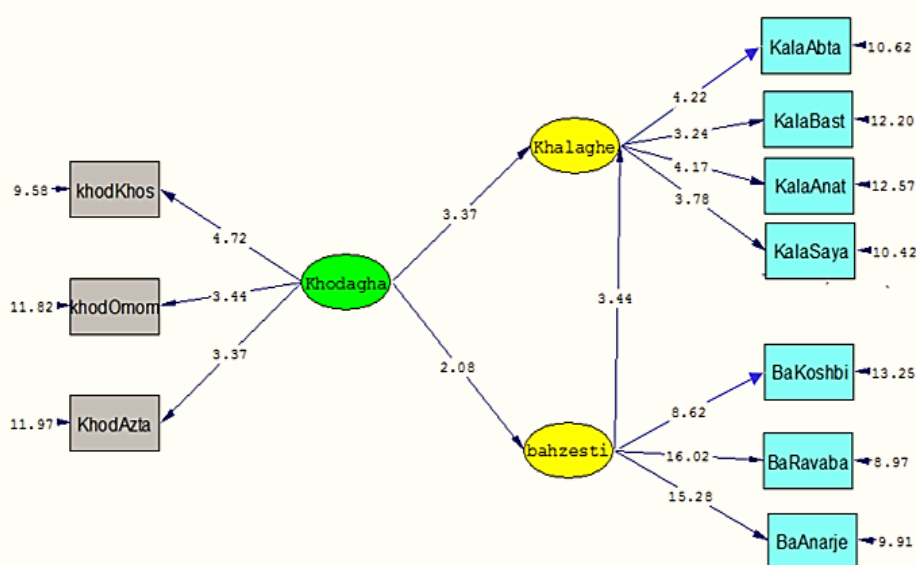
یافته‌های استنباطی

برای بررسی اثر مستقیم و غیر مستقیم متغیر مکنون برون‌زا (خودآگاهی)، بر متغیرهای درون‌زا (بهبودستی ذهنی و خلاقیت در دانش آموزان دوره دوم متوسطه) و همچنین رابطه بین متغیرهای مکنون با متغیرهای آشکار ساز خود، از مدل معادلات ساختاری (SEM) استفاده شد. قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده بوسیله بار عاملی نشان داده می‌شود. بار عاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰/۳ تا ۰/۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰/۶ باشد خیلی مطلوب است.

Chi-Square=152.42, df=32, P-value=0.00000, RMSEA=0.109

شکل ۲: مقادیر ضرایب مسیر (مقدار بار عاملی)

Chi-Square=152.42, df=32, P-value=0.00000, RMSEA=0.109

شکل ۳: مقادیر ضرایب معناداری (value(T-))

جدول (۲): برآورد ضرایب اثرات مستقیم و غیر مستقیم

متغیرها	ضریب مسیر	خطای استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
اثر مستقیم به روی بهزیستی ذهنی از				
خودآگاهی	۰/۶۲	۰/۲۱	۲/۰۸	۰/۰۵
اثر مستقیم به روی خلاقیت در دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین از				
خودآگاهی	۰/۵۶	۰/۳۳	۳/۳۷	۰/۰۵
بهزیستی ذهنی	۰/۴۴	۰/۲۶	۳/۴۴	۰/۰۵
اثر غیرمستقیم بر روی خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین از				
خودآگاهی	۰/۲۷	۰/۳۱	۴/۵۲	۰/۰۵

یکی از ویژگی‌های روش مدل‌یابی معادلات ساختاری، برآورد اثرات غیر مستقیم متغیرها بر یکدیگر است. اثرات غیر مستقیم حاصل ضرب اثرات مستقیم در هم می‌باشد. این ویژگی به پژوهشگران این امکان را می‌دهد تا نقش میانجی متغیرها را در مدل مورد بررسی قرار دهند. با توجه به شکل (۲) اثر خودآگاهی بر روی بهزیستی ذهنی با ضریب مسیر ($R^2=0/62$) و با مقدار معناداری ($t=2/08$) مثبت و معنادار است. همچنین خودآگاهی و بهزیستی ذهنی به ترتیب با ضرایب مسیر ($R^2=0/56$) و ($R^2=0/44$) و با مقدار معناداری ($t=3/37$) و ($t=3/44$) بر خلاقیت دانش آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین اثر مثبت و معناداری دارند. در جدول (۳) شاخص‌های برازش مدل آزمون شده گزارش شده‌اند که مدل آزمون شده کل، برازش مناسبی با داده‌های گردآوری شده دارد.

جدول (۳): شاخص‌های برازش کلی مدل آزمون شده پژوهش حاضر

معیارهای برازش مدل	شاخص	اعداد بدست آمده	مقدار مجاز	نتیجه
ریشه میانگین مجذورات	RMSEA	۰/۱۰	کمتر از ۰/۱	برازش تقریباً مناسب
ریشه مجذور مانده ها	RMR	۰/۰۱۲	نزدیک صفر	برازش مناسب
شاخص برازش هنجار شده	NFI	۰/۹۰	بالاتر از ۰/۹	برازش مناسب
شاخص نرم برازندگی	NNFI	۰/۹۱	بالاتر از ۰/۹	برازش مناسب
شاخص برازش تطبیقی	CFI	۰/۹۳	بالاتر از ۰/۹	برازش مناسب
شاخص برازش اضافی	IFI	۰/۹۱	بالاتر از ۰/۹	برازش مناسب
شاخص برازش نسبی	RFI	۰/۹۰	بالاتر از ۰/۹	برازش مناسب
شاخص برازندگی	GFI	۰/۸۹	بالاتر از ۰/۹	برازش تقریباً مناسب
شاخص برازندگی تعدیل یافته	AGFI	۰/۹۱	بالاتر از ۰/۹	برازش مناسب

با توجه به نتایج، مقدار شاخص RMSEA در دامنه قابل قبول قرار دارد و این امر نیز گویای مقدار خطای قابل قبول در مدل معادلات ساختاری فرضیه تحقیق است. مقادیر شاخص‌های NFI، AGFI، GFI، CFI و NNFI در مدل معادلات ساختاری فرضیه تحقیق نیز با توجه به ملاک مدنظر مطلوب ارزیابی شدند که نشان‌دهنده برازش مناسب مدل معادلات ساختاری فرضیه تحقیق است. بنابراین، با توجه به نتایج مدل معادلات ساختاری فرضیه تحقیق، می‌توان گفت همه ابزارهای پژوهش برازش مناسب و قابل قبول دارند. در جدول (۴) نتایج بررسی فرضیه‌های تحقیق ارائه شده است. سپس بررسی تفصیلی فرضیه‌های پژوهش ارائه می‌شود.

جدول (۴) بررسی فرضیه‌های تحقیق

ردیف	فرضیه	ضریب مسیر	آماره تی	p	نتیجه
۱	خودآگاهی بر بهزیستی ذهنی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین تاثیر دارد.	۰/۶۲	۲/۰۸	۰/۰۵	تائید
۲	بهزیستی ذهنی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین تاثیر دارد.	۰/۴۴	۳/۴۴	۰/۰۵	تائید
۳	خودآگاهی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی تاثیر دارد.	۰/۲۷	۴/۵۲	۰/۰۵	تائید

بحث و نتیجه‌گیری:

با توجه به تغییر و تحولات روزافزون در عصر حاضر، جامعه‌ای می‌توان در ساحت‌های مختلف عملکردی مطلوب داشته باشد که در زمینه رشد و توسعه خلاقیت سرمایه‌گذاری کرده باشد. و از آنجایی که رشد و نمو خلاقیت در دانش‌آموزان تحت تاثیر متغیرهای زیادی است، لازم است سیستم آموزشی به شناسایی این متغیرها پرداخته و زمینه را برای تاثیرگذاری مثبت فراهم آورد. هدف پژوهش حاضر تاثیر خودآگاهی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی بود. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که خودآگاهی بر بهزیستی ذهنی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین تاثیر مثبت و معناداری دارد. این یافته با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های کوشکی و همکاران (۱۴۰۳)؛ کرد (۱۳۹۵) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که اگر فرد نسبت به نقاط قوت و نقاط ضعف خود شناخت پیدا کند، می‌تواند با تکیه بر قدرتمندی خود، عملکردهای فردی و اجتماعی را بهبود بخشیده و با عوامل استرس‌زای زندگی کنار بیاید. این در حالی است که افرادی که نسبت به خود، اهداف، میل و کشش درونی، و یا نقاط قوت و ضعف خود آگاهی و شناخت ندارند به نوعی در عملکردهای خود با سردرگمی مواجه بوده و نمی‌توانند با شرایط و موقعیت‌های متغیر خود را وفق دهند و این ناکارآمدی می‌تواند آرامش و شادابی را از فرد سلب کرده و مشکلات روانی دیگری را منجر شود. همچنین نتایج به دست آمده حاکی از آن است که بهزیستی ذهنی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین تاثیر مثبت و معنی‌دار دارد. این نتیجه با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های فروغی و همکاران (۱۴۰۳)؛ برخوردار و همکاران (۱۳۹۳)؛ پیوسته‌گر، دستجردی و دهشیری (۱۳۸۹) همسو است. در شرح این نتیجه می‌توان اشاره داشت که بهزیستی ذهنی یکی از مفاهیم مهم در بافت کیفیت زندگی است که به ارزیابی کلی افراد از زندگی و تجارب هیجانی‌شان اشاره دارد. به طور کلی، افرادی که از آرامش و شادابی برخوردار هستند می‌توانند با آمادگی شناختی و جسمانی در حیطه شغلی خود به فعالیت پردازند. از آنجایی که این افراد در محیط شغلی با آرامش حضور دارند می‌توانند ایده‌های بدیع و نوآورانه خود را نیز عملیاتی کنند و از این طریق بهبود کارایی فردی و یا سازمانی را رقم بزنند. در نهایت طبق یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر خودآگاهی بر خلاقیت دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان نمین با میانجی بهزیستی ذهنی تاثیر مثبت و معناداری دارد. این یافته با نتایج حاصل از پژوهش‌های احمدی و بابایی آقچه‌کهل (۱۴۰۲)؛ کاظمی، مهنی و جناآبدی (۱۴۰۱)؛ کبوتری اصفهانی، عابدی و قمری (۱۳۹۵)؛ ستوده و همکاران (۱۳۹۵)؛ شجاعی و اسماعیلی (۱۳۹۴) و آقا بابایی و فراهانی (۱۳۹۰)؛ پیوسته‌گر، دستجردی، دهشیری (۱۳۸۹)؛ همسو است. همانگونه که بیان شد، خلاقیت یک ویژگی صرفاً ذاتی نیست، بلکه همه انسان‌ها از این توانایی برخوردار هستند. با توجه به تاثیرات خلاقیت بر جنبه‌های مختلف

فردی، بدون شک رشد و توسعه آن در آینده و سرنوشت دانش آموزان به عنوان عنصر مهم نظام آموزشی تأثیر مثبت زیادی خواهد داشت؛ از این رو است که پرورش خلاقیت در دانش آموزان بیش از پیش لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

محدودیت پژوهشی

از آنجایی که جامعه آماری پژوهش حاضر معلمان منطقه نمین بود ممکن است جامعه آماری به عنوان محدودیت در نظر گرفته شود. همچنین جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه‌های استاندارد استفاده شد، که ممکن است برخی افراد از پاسخ صحیح امتناء داشته باشند و یا از دقت لازم برخوردار نبوده باشند که می‌توان بعنوان محدودیت دوم برای پژوهش حاضر در نظر گرفت.

منابع:

- برخورداری، معصومه، حاج اسماعیلی دولت آبادی، فایزه، حسینی تودشکی، فاطمه، و پیمانی، محمدرضا. (۱۳۹۳). رابطه خلاقیت و بهزیستی ذهنی در دانشجویان پرستاری دانشگاه آزاد یزد سال ۱۳۹۳. همایش سراسری راهکارهای ارتقاء کیفیت خدمات پرستاری و مامایی. <https://sid.ir/paper/fa۸۶۳۴۳۵SID>.
- پیمانفر، الیکا؛ علی اکبر، مهناز؛ محتشمی، طیب (۱۳۹۱). مقایسه احساس تنهایی و احساس معنا در زندگی سالمندان با سطوح نگرش مذهبی متفاوت. مجله روانشناسی و دین، ۵(۴): ۴۱-۵۲.
- پیوسته گر، مهرانگیز، دستجردی، الهام، و دهشیری، غلامرضا. (۱۳۸۹). رابطه خلاقیت و بهزیستی ذهنی در دانشجویان. مجله علوم رفتاری، ۴(۳) (مسلسل ۱۳)، ۲۰۷-۲۱۳. <https://sid.ir/paper/fa۱۲۹۷۸۰SID>.
- چارکی زاده، خدیجه. (۱۳۹۷). بررسی رابطه سبک‌های والدگری با خودآگاهی و سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر متوسطه دوم شهر بندرعباس، پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته تحقیقات آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بندرلنگه.
- دشتی، فرزانه (۱۴۰۰). نگاهی به پیشرفت تحصیلی و خلاقیت و عوامل موثر بر آن، همایش ملی پژوهش‌های حرفه‌ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم، میناب.
- رقیبی، مهوش؛ خان‌محمدزاده، زهرا (۱۳۹۸). پرورش خلاقیت کودکان شش ساله با استفاده از آموزش نقاشی خلاق. نشریه علمی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. ۸(۴): ۱۲۹-۱۵۲.
- سادات رقیب، مائده؛ سیادت، سیدعلی؛ حکیمی‌نیا، بهزاد؛ احمدی، سیدجعفر. (۱۳۸۹). اعتباریابی مقیاس هوش معنوی کینگ (SISRI-24) در دانشجویان دانشگاه اصفهان. دست‌آوردهای روان‌شناختی ۱۷(۱): 141-164.
- ستوده، حافظ؛ شاکری‌نیا، ایرج؛ خیراتی، مریم؛ درگاهی، شهریار؛ قاسمی جوبنه، رضا. (۱۳۹۵). رابطه بین هوش معنوی و هوش اخلاقی با بهزیستی روان‌شناختی پرستاران. اخلاق و تاریخ پزشکی ایران. ۹(۱): ۶۳-۷۳.
- شجاعی، احمد؛ سلیمانی، اسماعیل. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر آموزش هوش معنوی بر بهزیستی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن در دانش آموزان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی «ره» شهرستان اردبیل. روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه. ۴(۱): ۱۰۴-۱۲۰.
- شریفی، شافع؛ شیخ احمدی، سید عرفان؛ رستمی، شعیب (۱۴۰۲). تأثیر معلم در ایجاد خلاقیت و نقش خلاقیت در پیشرفت دانش آموزان، پانزدهمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی در ایران. تهران.

- صالحی، لیلی؛ حسینی، سید مصطفی (۱۴۰۰). رابطه هوش معنوی و خلاقیت در دانشجویان دانشکده توانبخشی دانشگاه علوم پزشکی ایران، مجله بین رشته‌ای دین و سلامت ابن سینا. ۱۱(۱): ۹-۴.
- صالحی، محمد؛ حسینی درونکلایی، سیده زهرا؛ نازک تبار، هرمز. (۱۳۹۸). تاثیر عملکرد خانواده و باوره‌های هوسی بر خلاقیت دانش آموزان. نشریه علمی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. ۹(۱): ۲۱۱-۲۳۰.
- عزیزی، نعمت‌اله؛ بلندهمتان، کیوان؛ ساعدی، پیمان (۱۳۹۸). زمینه‌ها و عوامل خلاق در تدریس معلمان خلاق در مدارس ابتدایی و متوسطه مناطق روستایی. فصلنامه علمی پژوهشی تدریس پژوهشی. ۷(۲): ۸۸-۱۱۴.
- کبوتری اصفهانی، فائزه، عابدی، احمد & قمرانی، امیر. (۱۳۹۵). اثر بخشی آموزش هوش معنوی بر مؤلفه‌های بهزیستی ذهنی دانش آموزان تیزهوش. پژوهش نامه روانشناسی مثبت. ۲(۱): ۴۷-۶۲. doi: 10.22108/ppls.2016.21296.
- کاظمی، سجاد؛ مهنی، امید؛ جناآبادی، سجاد. (۱۴۰۱). تاثیر هوش معنوی و هوش هیجانی بر خلاقیت با نقش میانجی خودشکوفایی دانش آموزان. مطالعات روانشناسی تربیتی ۱۹(۴۵): ۵۵-۶۸. doi: 10.22111/jeps.2022.6741.
- کرد بهمن. پیش‌بینی بهزیستی ذهنی دانشجویان پرستاری بر اساس ذهن آگاهی و شفقت‌ورزی به خود. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۱۳۹۵؛ ۱۶: ۲۷۳-۲۸۲.
- کوشکی، ملیحه؛ کشاورزی ارشدی، فرناز؛ حسنی، فریبا؛ کوچک انتظار، رویا (۱۴۰۳). مقایسه اثربخشی مداخله ی فرزندپروری مبتنی بر ذهن آگاهی به مادران و مداخله ی شفقت به خود به دختران بر بهزیستی ذهنی دختران نوجوان با تعارض والد- فرزند. نشریه : پژوهش های نوین روانشناختی روانشناسی (دانشگاه تبریز). ۱۸(۶۹): ۲۳۸-۲۲۹.
- Abdullah F. Teaching islamic ethics and ethical training: benefiting from emotional and spiritual intelligence. Int J Humanit Soc Sci. 2012;2(3):224-32.
- Alex M, Ajawani JC. Marital happiness as the function of spiritual intelligence. Int Multidiscipn Res J. 2011;1(9):6-7
- Azad Marzabadi E, Hoshmandja M, Poor Khalil M. Relationship between organizational spirituality with psychological empowerment, creativity, spiritual intelligence, job stress, and job satisfaction of university staff. Int J Behav Sci. 2012;6(2):181-7. [Persian]
- Cohen R, Bavishi C, Rozanski A. Purpose in Life and Its Relationship to All-Cause Mortality and Cardiovascular Events: A Meta-Analysis. Psychosom Med. 2016;78(2):122-33.
- Doğan T, Sapmaz F, Tel FD, Sapmaz S, Temizel S. Meaning in life and subjective well-being among Turkish university students. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2012;55:612-7.
- Frankl, VE. Man's Search for Meaning: An Introduction to Logotherapy. 1sted. Tehran. Dorsa publisher. 2011; p. 85.18.
- Shek DT, Yu L. Self-harm and suicidal behaviors in Hong Kong adolescents: prevalence and psychosocial correlates. Scientific World Journal. 2012;2012:932540.
- Frankl, VE. Man's Search for Meaning. 4th ed. Boston (MA): Beacon Press. 2017.23.
- Gardner, H. (1992). Education for understanding during the early years: Excerpts from The Unschooled Mind. Journal of Museum Education, 17(2), 4-6
- Ghobari Bonab B, Salimi M, Seliani L, Noori Moghadam S. Spiritual intelligence. Res Quart Islamic Theol (kalam) Relig Stud. 2007;3(10):125-47. [Persian]
- Ghorbani M, Haghighi M, Mohammad Ali Tajrishi I, Rasteh Moghadam A. Relationship of spiritual intelligence and organization commitment. J Process Manag Dev. 2012;25(81):67-92. [Persian]
- Haghani F, Izadi M, Rezazadeh Behadorn HR. Investigation of the relationship between spiritual intelligence and social comp ability of high school girl students of Tehran city. Int Res J Appl Basic Sci. 2013;7(5):299-303.[Persian]

- Ho MY, Cheung FM, Cheung SF. The role of meaning in life and optimism in promoting well-being. *Personality and individual differences*. 2010;48(5):658-63.
- Ismail, N., Desa, S., and Balakrishnan, B. (2018). Science Creative Teaching Design for Science Teachers. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8 (4), 1235–1241.
- King DB, DeCicco TL. A Viable Model and Self-Report Measure of Spiritual Intelligence. *The International Journal of Transpersonal Studies*. 2009;28:68-85
- McLoughlin, C., and Lee, M. J. W. (2008). The three p's of pedagogy for the networked society: personalization, participation, and productivity. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20 (1), 10-27.
- Robinson, K. (2006). How schools kill creativity (online video). TED Conference 2006. Monterey, Calif. www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schollos_kill_creativity (Accessed 15 February 2019).
- Rudowicz, E., Tokarz, A., & Beauvale, A. (2009). Desirability of personal characteristics associated with creativity: Through the eyes of Polish and Chinese university students. *Thinking Skills and Creativity*, 4(2), 104-115.
- Steger, M. F., Frazier, P., Oishi, S., & Kaler, M. (2006). The Meaning in Life Questionnaire: Assessing the presence of and search for meaning in life. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 80-93
- Saavedra, A., and Opfer, V. (2012). *Teaching and Learning 21st Century Skills: Lessons from the Learning Sciences*. New York: Asia Society
- Shamokhi Z, Mousavi F. Spiritual intelligence and creativity with efficacy in students of Marvdasht Azad university. Iranian 6th International Congress on Child and Adolescent Psychiatry; 2013 Sep 10-17; Tabriz. Tabriz: Tabriz University of Medical Sciences; 2013. [Persian]
- Torrance, E. P. (1988). The nature of creativity as manifest in its testing. *The nature of creativity*, 43-75
- Tan L, Chen J, Xia T, Hu J. Predictors of Suicidal Ideation Among Children and Adolescents: Roles of Mental Health Status and Meaning in Life. *Child Youth Care Forum*. 2018; 47: 219–231.20.
- Yalom ID. *Existential psychotherapy*. 4th ed. New York: Basic Books; 2015.

The effect of self-awareness on the creativity of secondary school students of Namin city with the mediation of mental well-being

Roya Shaker *
Ruqieh Qolizadeh Gollo
Kobri Mohebi

Abstract

In this era, there are such changes and developments that paying attention to creativity and its development in students is more necessary than ever. And since creativity is not only innate; Therefore, it can provide the basis for its growth and development in schools. The purpose of the present study was the effect of self-awareness on the creativity of second year high school students of Namin city with the mediation of mental well-being. The current research is descriptive-correlational in terms of its content nature, in terms of practical purpose, and in terms of data collection, it is survey and single-section. The participants in the current research, or in other words, the statistical population of the research, are all students studying in the second year of secondary school in Namin city, numbering 1744 people (828 girls and 916 boys) in the academic year of 2014 2014. Due to the dispersion in the statistical population, it is not possible to examine all the members, therefore, based on the Morgan table and by applying the multi-stage cluster random sampling method and stratified random sampling, a sample of 317 people was selected. In this way, in the first stage, schools were randomly selected and then, from among the selected schools, classes and then students were randomly selected as a statistical sample. The necessary information to answer the question and examine the research hypotheses was collected through written questionnaires and Lisler and Spss software were used to analyze the data. The obtained results indicate that self-awareness has a positive and significant effect on mental well-being with a path coefficient ($r=0.62$) and a significant value ($t=2.08$). Also, self-awareness and mental well-being with path coefficients ($r=0.56$) and ($r=0.44$), respectively, and with a significant value ($t=3.37$) and ($t=3.44$) influence the creativity of second year high school students of Namin city. They have a positive and significant effect. According to the research findings, by holding counseling sessions or conferences centered on self-awareness, students can be led to awareness about themselves and their abilities and provide the basis for their creativity.

Keywords

Self-awareness, mental well-being, creativity
